

Ivan BOTICA i Tomislav GALOVIĆ

In memoriam fra Petru Runji
(1938. – 2014.), povjesničaru franjevaštva
i istraživaču hrvatskoga glagoljaštva

Dana 16. prosinca 2014., nakon duge i teške bolesti, u 77. godini života, 60. godini redovništva i 51. godini svećenstva preminuo je zaslužni franjevac trećoredac glagoljaš i hrvatski povjesničar fra Petar Runje. Posljednja mu je ovozemaljska postaja bio trećoredski samostan Sv. Franje u zagrebačkoj Odri. Kako je redovničkom službom tada bio vezan za samostan Sv. Franje u Krku, fra Petar je pokopan kao krčki fratar u fratarskoj grobnici samostana Svete Marije na Glavotoku koja je preko pet stoljeća bila posljednje počivalište posinovljenih članova triju krčkih trećoredskih samostana. Stoga su sprovodni obredi 18. prosinca započeli misom zadušnicom u samostanskoj crkvi Sv. Franje u Krku, a završili ukopom tijela na Glavotoku. Sutradan, u petak 19. prosinca, za studente je u sklopu kolegija *Hrvatska epigrafija i paleografija I.* (nositelji prof. Mirjana Matijević Sokol, Ivan Botica i Tomislav Galović) na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu održano predavanje u spomen na fra Petra Runju, o njegovu životu i djelu.

Prije bio-bibliografskih podataka njegova života ističemo da je fra Petar Runje bio vrlo cijenjen i nenametljiv povjesničar. Premda je volio reći da su njegovi prinosi hrvatskoj historiografiji „sitni“ i „siromašni“, tkogod ih je koristio ili se na njih osvrtao znao je da su „veliki“ i „bogati“. Nizom je primjera dokazao da su popovi glagoljaši uz hrvatski i glagoljicu ravnopravno učili i znali latinski jezik i latinicu, da se u zadarskoj katedrali Sv. Stošije misilo i na staroslavenskom jeziku, da su češki benediktinci dolazili na obuku u samostan sv. Krševana u Zadru, da je Rab podjednako bio glagoljaški kao i drugi hrvatski otoci, da je *Misal Hrvoja Vukčića Hrvatinića* zadarskoga podrijetla i da ga je

prepisao Butko Budislavov iz Nina, da su hrvatski popovi glagoljaši bili osobiti ljubitelji knjige i da su ukorak pratili zapadnoeuropski trend u tiskarstvu i tako dalje. Jednako tako, dopunio životopise žakna Broza Kolunića od roda Kacitića, fra Šimuna Klimantovića, fra Pavla Modrušanina, fra Martina Knežića i mnogih drugih. Spomenuo je mogućnost da je bl. Jakov Zadranin bio franjevac trećoredac. Konačno prvi je u Hrvata otkrio da su naši srednjovjekovni pređi imali cjelovitu Bibliju prevedenu na hrvatski jezik, a podatak o tome pronašao je u jednom oporučnom popisu s kraja 14. stoljeća u Zadru.

Petar Runje rođen je 9. svibnja 1938. u Karakašici kod Sinja. Otac Mate bio je radnik, a majka Ljuba rođ. Abram Vuletić domaćica. Osnovnu pučku školu pohađao je od 1945. do 1949. u rodnoj Karakašici. Osmogodišnje je gimnazijsko školovanje počeo 1949. u Sinju, a nastavio kao sjemeništarc Trećega samostanskog reda svetoga Franje 1950. godine u Splitu. Maturirao je 1958. u Zadru. Franjevački je habit obukao 1954. u Krku, gdje je proveo i godinu novicijata. Teološki je studij s duljim prekidom zbog odlaska u vojsku pohađao od 1958. do 1965. na Rimokatoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Svečane je redovničke zavjete položio 1961. na Glavotoku, a za svećenika je zaređen 29. lipnja 1964. u Zagrebu. Kao svećenik Provincije franjevac trećoredaca glagoljaša vršio je mnoge službe. Najprije je bio odgojitelj sjemeništarcu u samostanu Sv. Mihovila u Zadru (1965. – 1966.), a potom župnik u Bibinjama (1966. – 1967.). Između 1968. i 1977. bio je kapelan u trećoredskim župama i samostanima u Pittsburghu (Pennsylvania) i Astoriji (New York). Povratkom 1977. u domovinu imenovan je tajnikom Provincije franjevac trećoredaca glagoljaša (1977. – 1980.). Nakon petnaest godina nanovo se vratio u Zadar, gdje je od 1980. do 1984. bio gvardijan samostana Sv. Mihovila, a godinu dana i meštar novaka. Boravkom u Zadru fra Petar se, započevši s istraživanjima u zadarskim arhivima, intenzivnije počeo zanimati za povijest glagoljaštva na hrvatskim prostorima.

Dana 9. lipnja 1989. fra Petar je izabran za savjetnika u Generalnoj kuriji Trećega samostanskog reda svetoga Franje (TOR). Iako se pribojavao da će zbog te službe zapostaviti svoja istraživanja o glagoljaštvu, boravak u Rimu od 1989. do 1995. plodonosno je iskoristio za otkrivanje nepoznatih vrela i proučavanje rijetkih knjiga u Tajnom vatikanskom arhivu (*Archivum Secretum Apostolicum Vaticanum*), Vatikanskoj knjižnici (*Biblioteca Apostolica*

Vaticana), Arhivu Generalne kurije Trećega samostanskog reda svetoga Franje i Knjižnici Casanatense (Biblioteca Casanatense) u Rimu.

Za boravka u Zadru upisao je poslijediplomski studij povijesti Filozofskoga fakulteta u Zadru Sveučilišta u Splitu koji završava u ratne dane, 18. lipnja 1992., obranom magistarskoga rada s naslovom *O knjigama glagoljaša u zadarskoj nadbiskupiji koncem 14. i u 15. stoljeću*. Magistarski je rad objavio 1998. kao monografiju s naslovom *O knjigama hrvatskih glagoljaša*. Na izvandoktorskom je studiju istoga fakulteta prijavio doktorsku disertaciju s temom o pokorničkom pokretu i franjevcima trećoredcima glagoljašima od 13. do 16. stoljeća. Budući da je zbog objektivnih razloga nije stigao obraniti, rukopis te vrijedne radnje objavio je kao knjigu *Pokornički pokret i franjevci trećoredci glagoljaši (13. – 16. st.)* 2001. u Zagrebu.

Povratkom iz Rima 1995. fra Petar preuzima nuđene obveze u svojoj provinciji. Od 1997. do 2009. boravio je u Ogulinu. Bio je i gvardijan ogulinskoga samostana Krista Kralja. Od 2009. živio je u samostanu Sv. Franje Asiškoga u Krku.

Fra Petar Runje objavio je niz rasprava i članaka te čak dvanaest znanstveno-stručnih knjiga: *Prema izvorima* (1990.), *O knjigama hrvatskih glagoljaša* (1998.), *Pokornički pokret i franjevci trećoredci glagoljaši* (2001.), *Tragom stare ličke povijesti* (2001.), *Školovanje glagoljaša* (2003.), *Glavotok* (2005.), *Glagoljica u zadarskoj nadbiskupiji u srednjem vijeku* (2005.), *Tragom stare ličke povijesti* (prošireno izdanje, 2007.), *Franjevci trećoredci glagoljaši u Ogulinu* (2007.), *Duhovni život na zadarskim otocima u kasnom srednjem vijeku* (2008.), *Branka Perković* (2010.) i *Prema izvorima II. Rasprave i članci o hrvatskim franjevcima trećoredcima glagoljašima* (2012.). Uza sve to, objavio je više od stotinu radova i članaka u domaćim i inozemnim izdanjima te aktivno sudjelovao u radu nekoliko znanstvenih skupova.

Fra Petar je 1987. priredio drugo prošireno izdanje *Imenika preminulih redovnika Hrvatske provincije franjevac trećoredaca*, a čije je prvo izdanje u Zadru 1910. sakupio i izdao fra Stjepan M. Ivančić. Svojim je priložima surađivao i u izradi *Hrvatskoga franjevačkoga biografskog leksikona*. Od 1977. do 1980. bio je urednik *Vjesnika franjevac trećoredaca glagoljaša*. Za boravka u Rimu bio je član uredništva *Analecta Tertii ordinis regularis sancti Francisci*, referentnoga časopisa Trećega samostanskog reda svetoga Franje.

Kao iskusan istraživač i jedan od vodećih povjesničara srednjovjekovnoga franjevaštva i glagoljaštva na hrvatskim prostorima, fra Petar Runje je u nizu radova dao posve originalan uvid u početke i prva stoljeća svoje redovničke zajednice. Razbio je neke stereotipe o njezinoj prošlosti. Njegovi su fratri, uz pokoru i naglašenu vrijednost trajnoga obraćenja, živjeli sa zdravim pristupom svijetu i javnom životu. Tu je prisnost lijepo u šali ocrtao fra Šimun Klimantović: „Ako te neko pozove na večeru, idi. Ako ti je prijatelj, bit će ti drago; ako ti nije prijatelj, neka se srdi!“ Razbio je stereotip da su trećoredci odveć bili siromašni redovnici. Iako su živjeli u pustinjačkim kućama skromno i pokornički, imali su velike posjede i kuće u gradovima. Često su ih stjecali darovnicama vjerničkoga puka koji je u franjevcima trećoredcima glagoljašima prepoznao ljude koji će se osobito za njih moliti kao za svoje dobročinitelje. I danas se imena dobročinitelja iz prošlosti s poštovanjem izgovaraju u trećoredskim samostanima. Redovnička formacija franjevac trećoredaca glagoljaša uvijek je bila praktična, u službi čovjeka, bilo kao tješitelja bolesnih, bilo kao pastoralnih djelatnika, bilo kao pomorskih i zatvorskih kapelana, bilo kao njegovatelja, prepisivača i tiskara hrvatske riječi. Svi su oni oprimjereni u fra Petrovim radovima i svi su oni temeljeni na prethodnim i dugogodišnjim arhivskim istraživanjima. Usuđujemo se reći da su fra Petrovi drugi domovi često bili Državni arhiv u Zadru, Arhiv Provincijalata franjevac trećoredaca na Ksaveru u Zagrebu, Arhiv Generalne kurije Trećega samostanskog reda svetoga Franje u Rimu, Državni arhiv u Veneciji i Padovi te brojni samostanski arhivi i knjižnice diljem Hrvatske.

Zaslужni franjevac trećoredac glagoljaš fra Petar Runje zadužio je hrvatski narod svojim jedinstvenim otkrićima o hrvatskom glagoljaštvu i hrvatskom srednjovjekovlju. Na nepoznatim je vrelima hrvatskih, vatikanskih i talijanskih arhiva radio s ljubavlju i tiho. Osim što je bio vrstan povjesničar, dostojan nasljednik svoga subrata fra Stjepana Marije Ivančića (1852. – 1925.), fra Petar je i kao redovnik i kao čovjek bio vrijedan poštovanja. Nama koji smo ga znali, radili i s njime prijateljevali ostaje u neizbrisivoj uspomeni, a njegovo će ime – uz nas – prenositi i njegova djela.

Njegovu posljednju knjigu *Prema izvorima II.* s deskriptivnom bibliografijom zajednički su objavili Povijesno društvo otoka Krka i Provincijalat franjevac trećoredaca glagoljaša u Zagrebu.

Fra Petar Runje (1938. – 2014.)